

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕХНОЛОГІЯ ПРОДУКЦІЇ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА»

Постановка проблеми. Поступова інтеграція вітчизняної системи освіти до європейської та світової потребує нових підходів у підготовці кваліфікованих фахівців, що базуватиметься на збільшенні організаційного, дидактичного та методичного ресурсу самостійної роботи. Процес реформування та розвитку системи вищої професійної освіти на сучасному етапі характеризується посиленням акцентів на підвищенні ролі самостійної роботи суб'єктів навчального процесу, що підтверджується основоположними засадами та вимогами Болонського процесу [1, с. 4-6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової психолого-педагогічної літератури виявив значну увагу науковців загальнодидактичним основам організації самостійної роботи (Ю. Бабанський, Н. Боритько, І. Підласий, І. Харламов та ін.), її видам і формам (А. Новіков, П. Підкасистий та ін.). Організації самостійної роботи у ВНЗ присвячені роботи Ю. Бабицевої, М. Буланової-Топоркової, Л. Вяткіна, В. Загвязинського, А. Ольневої, В. Петрова та ін. Ефективність навчання з використанням інформаційних технологій підтверджена в роботах В. Беспалька, Т. Назарової, Е. Полат та ін. Приділяється увага і теоретичним основам інформатизації освіти (С. Бешенков, О. Козлов, В. Латишев, С. Панюкова, І. Роберт, Н. Софронова та ін.). Теоретичні основи створення електронних засобів навчання розглянуті в дослідженнях А. Башмакова, Л. Зайнутдинової, М. Польського, Н. Семенової та ін.

Постановка завдання. Мета статті – дослідження проблеми організації самостійної роботи студентів в умовах застосування інформаційних технологій, визначення напрямків та шляхів її покращення.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах існує тенденція до скорочення аудиторних годин на вивчення тієї чи іншої дисципліни та компенсація їх за рахунок позааудиторної, самостійної роботи. Нагальна потреба відповідної організації занять за умови наявності такої малої кількості годин вимагає від викладачів формування та застосування таких видів, форм і методів організації самостійної роботи студентів, які сприяли б підвищенню ефективності навчального процесу [1, с. 8].

При організації самостійної роботи студентів (СРС) за цих умов ключову роль відіграють інформаційні технології. Саме вони мають високий потенціал у підвищенні доступності і якості освіти. Їх застосування дозволяє оптимально використовувати можливості реалізації таких принципів навчання, як активність і доступність, принципи систематичності і послідовності, а також наочності. Перебудова вищої освіти на цих засадах вимагає створення відповідного інноваційного методичного забезпечення і розробки педагогічних технологій організації самостійної роботи. Одним із головних завдань викладача вищого навчального закладу є проблема організації і вибору оптимального методичного забезпечення самостійної роботи, необхідної для якісної підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності.

Реформування вищої освіти, викликане соціально-економічними і державно-політичними перетвореннями, постійне зростання обсягу інформації, збільшенням кількості дисциплін, що вивчаються, при стабільних термінах навчання у ВНЗ, поставили перед системою професійної підготовки фахівців ряд проблем.

Ключовими є перехід підготовки студентів на якісно новий рівень, що відповідає сучасним вимогам, з урахуванням багаторівневої структури вищої освіти України, в повній відповідності з нормативними актами. Підвищення фундаментальності освіти, її гуманізація і гуманітаризація в поєднанні з посиленням практичної спрямованості; інтенсифікація освітнього процесу за рахунок оптимального поєднання традиційних і нетрадиційних (інноваційних) форм, методів і засобів навчання, чіткої постановки дидактичних завдань і їх

реалізації відповідно до цілей і змісту навчання; інформатизація освіти, заснована на творчому впровадженні сучасних інформаційних технологій навчання (ІТН). Остання з названих проблем нині висунулася в ряд найбільш актуальних.

Процес інформатизації освіти, підтримуючи інтеграційні тенденції пізнання закономірностей розвитку предметних галузей і докілья, актуалізує розробку підходів до використання потенціалу ІТН для ОСРС, підвищення рівня креативності їх мислення, формування вмінь розробляти стратегію пошуку рішення як навчальних, так і практичних завдань, прогнозувати результати реалізації прийнятих рішень на основі моделювання об'єктів, що вивчаються, явищ, процесів, взаємозв'язків між ними.

Не менш важливо в процесі навчання допомогти майбутньому фахівцеві побудувати свою індивідуальну стратегію освіти з урахуванням здібностей і мотиваційно-ціннісної сфери особи. Впровадження ІТН в навчальний процес може стати основою для становлення принципово нової форми безперервної освіти, що спирається на детальну самооцінку, яка підтримується технологічними засобами і мотивовану результатами самооцінки самоосвітньої активності людини.

Одним із головних завдань сучасної освіти є підготовка студентів до застосування новітніх інформаційних технологій навчання, у процесі самостійної роботи, вдосконалення сформованих в педагогічному навчальному закладі професійних знань, умінь і навичок, що, у свою чергу, веде до власної ефективної педагогічної діяльності в умовах сучасної школи.

У науковій і науково-методичній літературі, присвяченій проблемам інформатизації вищої професійної освіти (Б. С. Гершунский, А. Л. Дениса, С. Р. Доманова, А. Н. Тихонова, Г. А. Козлова, І. В. Марусева, І. В. Роберт, Е. Ю. Семенов) [2, 3, 4, 5, 6], часто зустрічаються такі однопорядкові синонімічні вирази як "нові інформаційні технології", "технології комп'ютерного навчання", "комп'ютерні педагогічні технології" та ін. Це свідчить про те, що термінологія в цій галузі досліджень і поняття, що відповідають їй, ще не устоялися.

Прихід у ВНЗ нових апаратних і програмних засобів, що нарощують можливості комп'ютера, перехід у розряд анахронізму розуміння його як обчислювача, поступово привели до витіснення терміну "комп'ютерні технології" поняттям "інформаційні технології". Під останніми розуміються процеси накопичення, обробки, представлення і використання інформації за допомогою електронних засобів. Наслідуючи термінологію, деякі дослідники пропонують розглядати ІТН як сукупність електронних засобів і способів їх функціонування, використовуваних для реалізації навчальної діяльності. Вони включають до складу електронних засобів апаратні, програмні і інформаційні компоненти, а також способи їх застосування, які вказуються в методичному забезпеченні ІТН [7].

Під інформаційною технологією навчання в ОСРС ми будемо розуміти систему загальнопедагогічних, психологічних, дидактичних, частно-методичних процедур взаємодії педагогів і студентів з урахуванням технічних і людських ресурсів, спрямовану на проектування і реалізацію змісту, методів, форм і інформаційних засобів навчання, адекватних цілям освіти, особливостям майбутньої діяльності і вимогам до професійно важливих якостей фахівця.

Використання новітніх інформаційних технологій у ОСРС має ряд переваг перед традиційними підходами [8]. Серед них: широкі можливості комп'ютера з обробки інформації; розширення можливості пред'явлення навчальної інформації (використання кольору, графіку, мультиплікації, звуку), створення реального оточення; посилення мотивації навчання (не тільки новизна роботи з комп'ютером, що часто сприяє підвищенню інтересу до навчання, але й можливість регулювати рівень складності завдань, які пропонуються студентам); комп'ютер дозволяє повністю ліквідувати одну з найважливіших причин негативного ставлення до навчання – відсутність позитивних результатів (працюючи з комп'ютером, студент отримує можливість довести рішення будь-якої задачі до завершення, оскільки йому надається необхідна допомога); забезпечення активного включення в навчальний процес усіх студентів; гнучкість видів контролю і самоконтролю самостійної позааудиторної роботи студентів; комп'ютер сприяє формуванню педагогічної рефлексії; насамперед він дозволяє наочно представити результати своєї діяльності.

Донедавна вважалось, що сфера використання комп'ютера обмежується математикою, програмуванням, фізикою, хімією. Що ж стосується дисциплін гуманітарного циклу, то тут він може використовуватися лише як електронний банк даних, а в практиці навчання – переважно як засіб наочності. Напевно, на початковому етапі так і було, але завдяки розширенню можливостей комп'ютера і з придбанням досвіду створення навчальних програм, сфера його використання значно поширилася.

З використанням у самостійній позааудиторній роботі комп'ютерних засобів студенти не пасивно сприймають інформацію, а активно взаємодіють з комп'ютером як джерелом інформації та генератором завдань. Вони отримують від комп'ютера завдання, спрямовані на формування мовної, мовленнєвої та соціокультурної компетенцій, виконують їх; тут же відбувається зворотний зв'язок у формі реакції на введене студентом повідомлення (у вигляді репліки, виставленого або не виставленого бала, оцінки), далі йде виправлення помилки, перехід до наступного завдання. Все це вимагає від студентів постійної активної діяльності, спрямованої не тільки на засвоєння матеріалу, але й на формування комунікативності, рефлексії, прагнення до самовдосконалення, сприяє вихованню пізнавальної активності студентів. Так, наприклад, після виконання граматичного тесту, студентам можна запропонувати ще раз звернутися до теоретичного інформаційного довідника, який є у програмі, а після того, як вони перевірили свою роботу та виправили всі, на їхню думку помилки, подивитися, які помилки знайшов комп'ютер. Така робота розвиває їхні вміння щодо самокорегування, самооцінки, змушує свідомо підходити до теоретичного осмислення мовних явищ, формувати навички застосування отриманих теоретичних знань на практиці.

Розвиток інноваційних електронних засобів мультимедіа відкриває для сфери самостійної позааудиторної роботи принципово нові дидактичні можливості. Справа в тому, що застосування мультимедіа в електронному навчанні не тільки збільшує швидкість передачі інформації студентам і підвищує рівень її розуміння, але і сприяє розвитку таких важливих якостей, як інтуїція, образне мислення, спонукає до самоосвіти. Так, системи інтерактивної графіки і анімації дозволяють у процесі аналізу зображень управляти їх змістом, формою, розмірами, кольором та іншими параметрами для досягнення найбільшої наочності. Ці та ряд інших можливостей ще слабо усвідомлені педагогами, у тому числі і розробниками електронних технологій навчання, що не дозволяє повною мірою використовувати навчальний потенціал мультимедіа.

Корінна зміна ролі і місця персональних комп'ютерів та інформаційних технологій у самостійній навчальній позааудиторній діяльності студента викликала необхідність у створенні сучасних інформаційних освітніх технологій, які відіграють важливу роль у вдосконаленні навчального процесу. Їх застосування дозволяє підвищити ефективність навчання і самонавчання та оптимізувати навчальний процес в позааудиторний час.

Одним з інтерактивних методів навчання в ОСРС є використання методу веб-квесту.

Веб-квестом називається спеціальним чином організований вид дослідницької діяльності, для виконання якої студенти здійснюють пошук інформації в мережі Інтернет за вказаними викладачем адресами або самостійно. Адреси інколи вказуються для того, щоб краще організувати час студентів, щоб використовувати отриману інформацію в практичних цілях і щоб розвивати вміння критичного мислення, аналізу, синтезу та оцінювання інформації [9].

Особливістю веб-квестів є те, що частина інформації або уся інформація, представлена на сайті для самостійної роботи студентів, знаходиться насправді на різних веб-сайтах. Завдяки ж діючим гіперпосиланням, студенти цього не відчують, а працюють в єдиному інформаційному просторі, для якого не є істотним чинником точне місцезнаходження тієї або іншої порції учбової інформації. Студентові дається завдання зібрати матеріали в Інтернеті по тій або іншій темі, розв'язати яку-небудь проблему, використовуючи ці матеріали. Посилання на частину джерел даються викладачем, а частину вони можуть знайти самостійно, користуючись звичайними пошуковими системами. Після закінчення квеста студенти або представляють власні веб-сторінки по цій темі, або якісь інші творчі

роботи в електронній, друкарській або усній формі.

По суті, основою веб-квестів є проектна методика, яка виникла ще на початку минулого століття в США. Її називали також методом проблем, і зв'язувалася вона з ідеями гуманістичного напрямку у філософії і освіті, розробленими американським філософом і педагогом Дж. Дьюї.

Уперше термін «веб-квест» (WebQuest) був запропонований у 1995 року Берні Доджем (BernieDodge), професором освітніх технологій Університету Сан-Дієго (США). Автор розробляв інноваційні додатки Інтернету для інтеграції в навчальний процес при викладанні різних учбових дисциплін на різних рівнях навчання. Веб-квести можуть охоплювати як окрему проблему, навчальну дисципліну, тему, так і бути міжпредметними. Берн Додж виділяє три принципи класифікації веб-квестів: за тривалістю виконання – короткострокові і довгострокові; за предметним змістом – монопроекти та міжпредметні веб-квести.

За типом завдань, що виконують студенти: переказ (retellingtasks), компіляції (compilationtasks), загадки (mysterytasks), журналістські (journalistictasks), конструкторські (designtasks), творчі (creativeproducttasks), рішення спірних проблем (consensusbuildingtasks), що переконують (persuasiontasks), самопізнання (self – knowledgetasks), аналітичні (analyticaltasks), оцінні (judgmenttasks), наукові (scientifictasks).

Експериментальна частина. На кафедрі технології та організації ресторанного бізнесу була розроблена методика організації самостійної роботи студентів на основі методу веб-квесту для студентів, які навчаються за напрямом підготовки 6.051701 «Харчові технології та інженерія».

Метою даної методики є ОСРС та як результат формування в майбутнього спеціаліста з харчової промисловості технологічної грамотності, оволодіння знаннями, навичками щодо ОСРС із метою вдосконалення існуючих та розробку нових технологій кулінарної продукції. В основу методики ОСРС на основі методу веб-квесту було покладено такі загальнодидактичні принципи: свідомості й активності, науковості навчання, систематичності і послідовності, наочності, зв'язку навчання з життям, практикою, зворотного зв'язку.

Дослідницька діяльність була зосереджена на пошуку реальних шляхів вирішення питання з ОСРС. Увагу було спрямовано на втіленні в процес ОСРС із дисципліни «Технологія продукції ресторанного господарства», найбільш ефективних комп'ютерних шляхів у навчанні – методу веб-квесту. У порівнянні з такими завдання на основі ресурсів Інтернету як тематичний перелік посилань (Hotlist), мультимедійний альбом (MultimediaScrapbook) та колекція прикладів (SubjectSampler) веб-квест є найбільш складним для студентів. Веб-квест направлений на розвиток у студентів навиків аналітичного та творчого мислення.

Тематика веб-квестів може бути різноманітною, проблемне завдання може відрізнятися складністю. Для розробки методики ОСРС на кафедрі було обрано новий інтерактивний метод навчання – «веб-квест», який розглядався як система, що виконує певні функції з педагогічної підготовки і є завершеним.

Веб-квест повинен включати значну кількість компонентів, які забезпечують методичну відповідність навчальному процесу ВНЗ і високий рівень знань студентів. Розробка веб-квесту проходить у кілька етапів. Розглянемо більше детально метод веб-квесту на тему: «Технологія напівфабрикатів, страв та кулінарних виробів із м'яса, м'ясопродуктів і м'яса диких тварин».

У першу чергу необхідно визначити можливу тривалість роботи з веб-квестом. Згідно з робочою програмою дисципліни «Технологія продукції ресторанного господарства» для самостійної роботи з теми «Технологія напівфабрикатів, страв та кулінарних виробів із м'яса, м'ясопродуктів і м'яса диких тварин» відводиться 18 годин, таким чином, можна констатувати, що даний веб-квест відноситься до категорії короткочасних.

Важливе значення для веб-квесту має постановка завдання для студента з вимогами і критеріями за підсумками роботи. У навчальному процесі для ефективнішого вивчення

теми на первинному етапі необхідно зацікавити студентів, правильно поставивши перед ними завдання майбутньої роботи. У традиційному навчанні при вивченні тієї або іншої теми перед студентами ставляться стандартні завдання, виконання яких не вимагає від студентів застосування своїх комунікативних, творчих, аналітичних і інших здібностей на відміну від інтерактивних методів.

При створенні веб-квесту слід продумати постановку завдання для студентів. Воно має бути інтегрованим, враховувати, щоб при його рішенні студенти могли застосувати всі свої здібності, а також викликати інтерес студентів до самостійної роботи. Для продуктивнішої діяльності необхідно надати завдання й ознайомити студентів із вимогами, яким повинен відповідати підсумок виконаної роботи, і критеріями, за якими оцінюватимуть їхню роботу.

Наступним етапом буде розробка інструкції для навчання і досягнення результату, в якій будуть розписані основні прийоми і принципи роботи для допомоги студентам. При цьому необхідно врахувати, що веб-квест реалізується у вигляді веб-сторінок, на яких, у свою чергу, знаходяться гіперпосилання на веб-сайти, розташовані в мережі Internet. Таким чином, написання інструкції зводиться до безпосереднього опису призначення веб-сторінок, основних принципів роботи з пошуковими системами в мережі Internet, призначення і прийомів використання гіперпосилань.

При розробці веб-квесту дуже велике значення має здійснення пошуку і підбору рекомендованого матеріалу з мережі Internet з обраних тем дисципліни «Технологія продукції ресторанного господарства», для самостійного вивчення студентами. Пошук матеріалу може здійснюватися за допомогою будь-якої пошукової системи, таких як Yandex, Yahoo, Rambler, Aport та ін. У результаті пошуку необхідно скласти банк веб-сайтів у вигляді анотованого списку, з якого надалі вибираються веб-сторінки, посилання на які будуть поміщені в якості наочного матеріалу в веб-квест.

Діяльність учасників віртуального навчального процесу час від часу необхідно активізувати. Наприклад, включити тестові завдання з конкретної теми, адресовані студентам, на які він повинен відповісти.

Головна перевага використання веб-квестів у УСРС – це можливість індивідуалізації підготовки суб'єктів навчання. Вона створює умови із забезпечення необхідних заходів з організації самостійної роботи студентів.

У результаті виконання заданих веб-квестів студент повинен знати кулінарну продукцію закладів ресторанного господарства, механічні, фізико-хімічні та біохімічні процеси, які відбуваються у продуктах під час кулінарної обробки, способи управління технологічними процесами з метою отримання готової продукції високої якості при найменших витратах сировини і продуктів, а також вимоги до якості кулінарної продукції та їх зміни в технологічному процесі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що більшість авторів вважають організацію самостійної роботи студентів не процесом формування особистості із заданими рисами, а створенням умов для повноцінного виявлення і розвитку особистісних функцій суб'єктів освітнього процесу. Таке тлумачення сутності організації самостійної роботи студентів припускає цілеспрямованість, активність, вільну діяльність студентів, самостійно організована ними у найбільш зручній з їхньої точки зору час, без посередньої участі в цьому процесі педагогів. Основною задачею нашої роботи стала розробка та апробація методики УСРС на основі методу веб-квесту при вивченні дисципліни «Технологія продукції ресторанного господарства». У роботі було проаналізовано та визначено деякі основні моменти проектної методики УСРС на основі методу веб-квесту: планування УСРС за розробленою методикою; розробка веб-квесту; ознайомлення студентів із принципами роботи УСРС на основі методу веб-квесту.

Методика УСРС на основі методу веб-квесту забезпечує необхідні умови для мотивованої самостійної діяльності студентів. Наступним етапом дослідження плануємо

підбір веб-квестів різної змістовної наповненості.

Список використаних джерел

1. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98 // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27–28. – С. 181.
2. Гершунский Б. С. Компьютеризация в сфере образования: Проблемы и перспективы / Б. С. Гершунский. – М. : Педагогика, 1994. – 265 с.
3. Домрачев В. Г. О Классификации компьютерных образовательных информационных технологий / В. Г. Домрачев // Информационные технологии. 1996. – № 2. – С. 10–13.
4. Козлова Г. А. Дидактическая эффективность компьютеризации обучения: автореф. дис. канд. пед. наук / Г. А. Козлова. – М. : МПУ, 1992. – 23 с.
5. Роберт И. В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы, перспективы использования / И. В. Роберт. – М. : Школа-Пресс, 1994. – 321 с.
6. Семенов В. В. Компьютерная технология обучения. Новые информационные технологии в университетском образовании / В. В. Семенов // Материалы международной научно-методической конференции. – Новосибирск : НГУ, 1995. – С. 114–118.
7. Образцов П. И. Научно-методические подходы к разработке компьютерных педагогических технологий на основе формирования системы динамических образов / П. И. Образцов, С. Н. Шляпцев // Сборник научных трудов Военного института правительственной связи. – Орел, 1996. – № 6. – С. 18–21.
8. Новые информационные технологии / А. Г. Кушниренко, А. Г. Леонов [и др.]. – М. : Дрофа, 2002. – 160 с.
9. Николаева Н. В. Образовательные квест-проекты как метод и средство развития навыков информационной деятельности учащихся [Электронный ресурс] / Н. В. Николаева // Вопросы интернет-образования. – 2002. – № 7. – Режим доступа к журн. : http://www.vio.fio.ru/Vio_07/resource/Print/art_1_12.htm.
10. Балицька Т. В. Організаційно-педагогічні умови самостійної роботи студентів педагогічних університетів у процесі кредитно-модульного навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Т. В. Балицька ; Луганський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2010. – 24 с.
11. Герасімова Н. Є. Психологія: самостійна робота студентів : навч.-наук. посіб. / Н. Є. Герасімова, І. В. Герасімова, В. О. Уварова ; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького, ННІ пед. освіти, соц. роботи і мистецтв. – Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2010. – 56 с.

Мостова Л. М., Гапоненко В. О., Галясний І. В.

Проблеми організації самостійної роботи студентів при вивченні дисципліни «Технологія продукції ресторанного господарства»

Проведено дослідження проблем організації самостійної роботи студентів в умовах інформаційних технологій. Визначено переваги використання інформаційних технологій в організації самостійної роботи студентів, серед яких: широкі можливості комп'ютера з обробки інформації, створення реального оточення, посилення мотивації навчання, можливість користування мережею Інтернет. Розроблено методику вдосконалення самостійної роботи студентів на основі методу веб-квесту.

Ключові слова: позааудиторна робота, самостійна робота студентів, організація самостійної роботи студентів, інформатизація вищої професійної освіти, інформаційні технології навчання, мультимедіа, веб-квест.

Мостовая Л. Н., Гапоненко В. А., Галясний И. В.

Проблемы организации самостоятельной работы студентов при изучении дисциплины

«Технология продукции ресторанного хозяйства»

Проведено исследование проблем организации самостоятельной работы студентов в условиях информационных технологий. Определены преимущества использования информационных технологий в организации самостоятельной работе студентов, среди которых: широкие возможности компьютера по обработке информации, создания реального окружения, усиления мотивации учебы, возможность пользования сетью Интернет. Разработана методика усовершенствования самостоятельной работы студентов на основе метода веб-квеста.

Ключевые слова: внеаудиторная работа, самостоятельная работа студентов, организация самостоятельной работы студентов, информатизация высшего профессионального образования, информационные технологии обучения, мультимедиа, веб-квест.

L. Mostova, V. Gaponenko, I. Galyasny

Organization Problems of Students` Independent Work in the Study of the Discipline "Technology of Products of Restaurant Management"

The work is sanctified to research the problems of organization of students independent work in the conditions of information technologies. Advantages of the use of information technologies are shown in organization of students independent work among them are wide possibilities of computer from treatment of information, creation of the real surroundings, strengthening of motivation of studies, possibility of the use by a network the Internet. Methodology of improvement of students independent work is worked out on the basis of method web-quest.

Key words: out class work, students independent study, the organization of students independent work, higher education informatization, information technology of training, multimedia, web quest.

Стаття надійшла до редакції 14.03.2013 р.